

Sian Byrne, Warren McGregor & Lucien van der Walt, 2011, "Γιατί η Πρωτομαγιά είναι σημαντική: Ιστορία με αναρχικές ρίζες"

"Γιατί η Πρωτομαγιά είναι σημαντική: Ιστορία με αναρχικές ρίζες"

Όταν γιορτάζουμε την Πρωτομαγιά σπάνιες φορές γνωρίζουμε ή καταλαβαίνουμε γιατί η μέρα αυτή είναι αργία στη Νότια Αφρική και σε πολλά μέρη του κόσμου. Οι Sian Byrne, Warren McGregor και Lucien van der Walt διηγούνται την ιστορία των δυναμικών αγώνων που βρίσκονται πίσω από την Πρωτομαγιά και των οργανώσεων που δημιούργησαν αλλά διατήρησαν τη σημασία της ζωντανή.

Αντιμέτωπο με τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση, το πλατύ κίνημα της εργατικής τάξης αναγκάζεται να παγκοσμιοποιηθεί από τα κάτω. Ο διεθνισμός της εργατικής τάξης δεν είναι κάτι νέο. Πρέπει να διδαχθούμε από το παρελθόν.

Η Πρωτομαγιά ή Παγκόσμια Ημέρα των Εργατών ξεκίνησε ως μια παγκόσμια γενική απεργία για την ανάμνηση των πέντε αναρχικών και συνδικαλιστών οργανωτών που εκτελέστηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1887. Οδηγούμενος στο ικρίωμα, ο August Spies δήλωσε: «Αν πιστεύετε ότι με το να μας κρεμάσετε, μπορείτε να καταστείλετε το εργατικό κίνημα -το κίνημα από το οποίο τα εκατομμύρια των καταπιεσμένων, τα εκατομμύρια που μοχθούν και ζουν στην ένδεια και τη δυστυχία, τους μισθωτούς σκλάβους περιμένουν τη σωτηρία- εάν αυτή είναι η γνώμη σας, τότε κρεμάστε μας λοιπόν! Εδώ μπορείτε να σβήσετε ένα σπινθήρα, αλλά εκεί και εκεί, και πίσω σας και μπροστά σας, και παντού, οι φλόγες θα καίνε. Είναι μια κρυφή πυρκαγιά. Δεν μπορείτε να τη σβήσετε».

Οι αναρχικοί αγωνίζονταν για την αυτο-χειραφέτηση των μαζών με την οικοδόμηση της επαναστατικής αντιεξουσίας. Αυτό σήμαινε μαζικές οργανώσεις ενάντια στο κράτος ως βάση για μια νέα συμμετοχική δημοκρατική κοινωνία. Ο συνδικαλισμός ήταν μία προσέγγιση που περιελάμβανε τη συγκρότηση επαναστατικών συνδικάτων. Με την αντιεξουσία, τη συνειδητοποίηση ή την επαναστατική αντικουλτούρα, θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένας νέος κόσμος στο κέλυφος του παλαιού.

Σε κάθε χώρα, η Πρωτομαγιά έγινε η ημέρα της αντίστασης, συνδέοντας τους τοπικούς αγώνες σε μια παγκόσμια εικόνα. Στη Νότια Αφρική, έγινε το ισχυρό σύμβολο του αγώνα της μαύρης εργατικής τάξης ενάντια στο apartheid.

Σήμερα, η Πρωτομαγιά κινδυνεύει να γίνει προεκλογική συγκέντρωση και φεστιβάλ, και όχι μέρα αγώνα. Η Πρωτομαγιά θα πρέπει να συνδεθεί ξανά με τις αναρχοσυνδικαλιστικές της ρίζες, με βάση την ιδέα ότι η εργατική τάξη οργανωμένη σε διεθνή κλίμακα σε ένα μαζικό κίνημα όπως οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, μπορεί να οικοδομήσει την αντιεξουσία και την αντικουλτούρα και να δημιουργήσει το σοσιαλισμό από τα κάτω στη βάση μιας συμμετοχικής δημοκρατίας και αυτοδιεύθυνσης.

Αναρχικές ρίζες

Ενώ η διεθνής ημέρα εργατών είναι πολύ καλά γνωστή, οι ρίζες της στο επαναστατικό κίνημα της εργατικής τάξης συχνά ξεχνιούνται.

Οι ΗΠΑ της δεκαετίας του 1880 ήταν όπως η Κίνα του σήμερα με τεράστια εργοστάσια, ευρέως διαδεδομένη φτώχεια και μια καταπιεσμένη και φτωχή εργατική τάξη κάτω από τη φτέρνα μιας πλούσιας ελίτ που επιδείκνυε τον πλούτο της εν μέσω της δυστυχίας.

Την 1η Μάη 1886 πάνω από 300.000 εργαζόμενοι κατέβηκαν σε απεργία σε ολόκληρη τη χώρα. Τα συνδικάτα κάλεσαν μαζικές απεργίες με άμεσο αίτημα τις 8 ώρες εργασίας και την απόσυρση του καπιταλισμού.

Το Σικάγο ήταν η τρίτη μεγαλύτερη πόλη των ΗΠΑ, όπου μια πλούσια οικονομικά και πολιτικά ελίτ ζούσε δίπλα-δίπλα με τους φτωχούς εργαζόμενους, Αμερικανούς και μετανάστες. Στην πόλη έγιναν οι μεγαλύτερες διαδηλώσεις, με φόντο δεκαετιών φοβερών συνθηκών εργασίας, μαζικής φτώχειας και φτωχογειτονιών, κατάσταση που επιδεινώθηκε από δύο οικονομικές υφέσεις.

Η δύναμη του κινήματος του Σικάγου βασιζόταν στις επαναστατικές του ιδέες. Ο αναρχικός Διεθνής Σύνδεσμος Εργαζομένων (IWWA), καθοδήγησε μια μαζική διαδήλωση 80.000 ατόμων στο κέντρο της πόλης. Μέσα στις αμέσως επόμενες ημέρες, οι τάξεις των ειρηνικών διαδηλωτών αυξήθηκαν σε 100.000 ανθρώπους. Με τη δεκαετία του 1870 ο αναρχισμός αναδύθηκε διεθνώς ως ένα μαζικό κίνημα, δίνοντας έμφαση στο λαϊκό αγώνα ελκύοντας τόσο τους καταπιεσμένους, όσο και τα αναδυόμενα μαζικά κινήματα στην Αφρική, την Ασία, την Καραϊβική, την Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική. Η IWWA δραστηριοποιείτο σε όλες τις ΗΠΑ από το 1881, περιλαμβάνοντας στην ηγεσία της μαύρες γυναίκες, όπως η πρώην σκλάβο Lucy Parsons, μαχητικούς μετανάστες όπως ο Spies, και Αμερικανούς όπως ο Neebe και ο Albert Parsons. Η Διακήρυξη της (Διακήρυξη του Pittsburgh) κάλεσε για την «καταστροφή της ταξικής κυριαρχίας μέσω μιας ενεργητικής, αμείλικτης, επαναστατικής και διεθνούς δράσης» και απαίτησε «ίσα δικαιώματα για όλους χωρίς διάκριση φύλου ή ράτσας». Διεθνιστική στην προοπτική της, η IWWA και η Central Labour Union (Κεντρική Εργατική Ένωση) αγωνίστηκαν για τα δικαιώματα όλων των εργαζόμενων και των φτωχών. Η IWWA κυκλοφόρησε 14 εφημερίδες, οργάνωσε ένοπλες μονάδες αυτοάμυνας, και δημιούργησε ένα πλούσιο μωσαϊκό πολιτισμού, μουσικής και μαζικής οργάνωσης.

Απέριψε τις εκλογές υπέρ της άμεσης δράσης. Πίστευε ότι οι εκλογές ήταν μια ανώφελη συνεργασία με το κράτος το οποίο αποτελούσε μέρος του συστήματος της αδικίας που μπορούσε να διαφθείρει ακόμη και τους καλύτερους ριζοσπάστες. Η έμφαση δινόταν στην επανάσταση από τα κάτω, μέσω της αντιεξουσίας και της αντικουλτούρας, για μια ελευθεριακή, σοσιαλιστική, αυτοδιευθυνόμενη κοινωνία.

Αμερικανοί αγωνιστές

Οι αναρχικοί της IWWA καθοδήγησαν τη Central Labour Union του Σικάγου (CLU). Οι περισσότεροι υποστηρικτές της IWWA πίστευαν ότι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις θα μπορούσαν να μεταβληθούν σε εργατικά συμβούλια και συνελεύσεις, και ότι θα μπορούσαν να διαχειριστούν δημοκρατικά τους χώρους εργασίας. Πίστευαν ότι τα συνδικάτα θα πρέπει να αγωνιστούν σήμερα και να κάνουν την επανάσταση αύριο. Αυτή η «ιδέα του Σικάγου» ήταν που αργότερα ονομάστηκε αναρχοσυνδικαλισμός και έγινε αναπόσπαστο μέρος του παγκόσμιου αναρχικού κινήματος.

Την Δευτέρα, 3 Μάη 1886, οι εργαζόμενοι οι οποίοι είχαν ξεκινήσει απεργία από το Φλεβάρη του ίδιου μήνα, συγκρούστηκαν με απεργοσπάστες. Η αστυνομία επιτέθηκε στους απεργούς, σκοτώνοντας δύο. Στη συνέχεια, μια μαζική διαμαρτυρία της IWWA στην πλατεία Haymarket χτυπήθηκε από την αστυνομία. Μια βόμβα ρίχτηκε χτυπώντας την αστυνομία. Το ποιος έριξε τη βόμβα δεν έγινε ποτέ γνωστό. Η αστυνομία άνοιξε πυρ, σκοτώνοντας άγνωστο αριθμό διαδηλωτών. Οι τοπικές Αρχές συνέλαβαν στη συνέχεια, οκτώ κορυφαίους αναρχικούς του Σικάγου. Μετά από μια μεροληπτική δίκη, όπου τα αποδεικτικά στοιχεία υπέρ των κατηγορουμένων δεν έγιναν καν δεκτά, καταδικάστηκαν για φόνο και για τους βομβισμούς. Μερικοί από τους κατηγορούμενους δεν ήσαν καν στο Haymarket, και μερικοί δεν ήσαν καν στο Σικάγο. Τέσσερις από τους κατηγορούμενους, οι August Spies, Albert Parsons, George Engel και Adolph Fischer κρεμάστηκαν το 1887. Ένας έκτος, ο Louis Lingg, αυτοκτόνησε σε μια τελευταία πράξη ανυπακοής ενάντια στο κράτος. Οι υπόλοιποι τρεις, Samuel Fielden, Oscar Neebe και Michael Schwab καταδικάστηκαν σε ποινές ισόβιας κάθειρξης, αλλά τους απονεμήθηκε χάρη έξι χρόνια αργότερα.

Το 1889, αναρχικοί και άλλοι σοσιαλιστές συγκρότησαν μια νέα Εργατική και Σοσιαλιστική Διεθνή (τη Δεύτερη Διεθνή). Στο ιδρυτικό συνέδριό της, η 1η Μάη ανακηρύχθηκε Ημέρα Εργαζομένων η οποία θα πρέπει να μεταβάλλεται σε παγκόσμια γενική απεργία στη μνήμη των μαρτύρων της πλατείας Haymarket, να αγωνιστούμε για 8 ώρες εργασία την ημέρα, και για την οικοδόμηση της παγκόσμιας εργατικής ενότητας.

Έτσι η Πρωτομαγιά ξεκίνησε ως ένα παράδειγμα παγκοσμιοποίησης από τα κάτω.

Πρωτομαγιά στη Νότια Αφρική

Στη Νότια Αφρική, η Πρωτομαγιά διαμορφώθηκε από την ανάδυση της καπιταλιστικής τάξης με βάση τις αποικιακές σχέσεις.

Με την Πρωτομαγιά του 1892 εμφανίστηκε το πρώτο Εργατικό Κέντρο στο Johannesburg (μια διεπαγγελματική τοπική οργάνωση). Όμως τα πρώτα συνδικάτα του Witwatersrand αποτελούνταν μόνο από λευκούς και ασχολούνταν με τις δικές τους υποθέσεις, κάτι που ήταν η απαρχή του φυλετικού διαχωρισμού. Ακόμα κι έτσι, όμως, θα δώσουν αρκετές ταξικές μάχες.

Η κυβέρνηση δεν ικανοποίησε τα αιτήματα των λευκών. Οι μαζικές απεργίες του 1907, του 1914 και του 1922 από τους λευκούς εργάτες νικήθηκαν από τους απεργοσπάστες, την αστυνομία, το στρατιωτικό νόμο και το στρατό. Η απεργία του 1913 πέτυχε να αναγκάσει το κράτος να εξετάσει το ενδεχόμενο ενός «Χάρτη των Εργαζομένων», αλλά πάνω από 25 εργάτες σκοτώθηκαν στο Johannesburg. (Ο χάρτης δεν υιοθετήθηκε ποτέ).

Στο μεταξύ, ένα αναρχικό/συνδικαλιστικό ρεύμα προέκυψε σε τοπικό επίπεδο. Η πρώτη Πρωτομαγιά στο Cape Town οργανώθηκε το 1904. Οργανώθηκε από συνδικάτα της πόλης και την τοπική Social Democratic Federation (SDF –Σοσιαλδημοκρατική Ομοσπονδία), και περιλάμβανε και έγχρωμους εργαζόμενους: μερικά συνδικάτα του Cape ήταν μικτά. Παρά το όνομά της, η ηγεσία της SDF ήταν συνήθως υπό τον έλεγχο των αναρχικών. Η SDF βοήθησε στη συγκρότηση της πρώτης φυλετικά ολοκληρωμένης γενικής εργατικής ένωσης και οργάνωσε μαζικές διαδηλώσεις ανέργων Αφρικανών, εγχρώμων και λευκών.

Το 1915 σχηματίστηκε η συνδικαλιστική International Socialist League (ISL – Διεθνής Σοσιαλιστική Λίγκα) στο Johannesburg, με στόχο να δημιουργήσει μια μεγάλη ένωση όλων των εργαζομένων (One Big Union), ανεξάρτητα από φυλή, για την ανατροπή του καπιταλισμού και του κράτους και τερματισμό της εθνική καταπίεση σε βάρος των εγχρώμων. Συγκρότησε τους Industrial Workers of Africa (Βιομηχανικούς Εργάτες της Αφρικής), που ήταν το πρώτο συνδικάτο για τους Αφρικανούς στην αφρικανική βρετανική αυτοκρατορία και περιελάμβανε Αφρικανούς αγωνιστές όπως τους T.W. Thibedi, Fred Cetiwe και Hamilton Kraai. Έτσι, η «Ιδέα του Σικάγου» ρίζωσε στο Johannesburg.

Στο πρώτο συνέδριό της το 1916, η ISL δήλωσε ότι «η χειραφέτηση της εργατικής τάξης απαιτεί την κατάργηση όλων των μορφών αυτοχθόνων συμβάσεων, των σύνθετων συστημάτων έκδοσης διαβατηρίου και την εξίσωση του ντόπιου εργαζόμενου σε πολιτικό και εργατικό επίπεδο με το λευκό εργαζόμενο». Δημιούργησε συνδικαλιστικές ενώσεις μεταξύ των εγχρώμων, στο Durban, το Cape Town, το Johannesburg και το Kimberley, και συνεργάστηκε με την South African Native National Congress (Ιθαγενές Εθνικό Κογκρέσο Νότιας Αφρικής – αργότερα ANC) και την African People's Organisation (Αφρικανική Λαϊκή Οργάνωση). Το 1917 η ISL οργάνωσε από κοινού συλλαλητήριο για την Πρωτομαγιά στο Johannesburg με το Transvaal Native Congress (Ιθαγενές Κογκρέσο του Transvaal). Ήταν ο πρώτος τοπικός εορτασμός της Πρωτομαγιάς που στους ομιλητές περιλαμβάνονταν και Αφρικανοί ομιλητές, μεταξύ των οποίων και ο Horatio Mbele. Το 1918, Μαΐου, η Πρωτομαγιάτικη εκδήλωση της ISL έγινε στο Ferreirstown του Johannesburg που ήταν ο πρώτος τοπικός εορτασμός Πρωτομαγιάς με επίκεντρο τους έγχρωμους.

Κομμουνιστές και Πρωτομαγιά

Το 1921, η SDF και η ISL συνενώθηκαν και ίδρυσαν το Κομμουνιστικό Κόμμα Νότιας Αφρικής (CPSA). Το αρχικό CPSA είχε και συνδικαλιστική τάση.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα συνέχισε την Πρωτομαγιάτικη παράδοση των SDF και ISL, οργανώνοντας πολυφυλετικές εκδηλώσεις μεγάλης κλίμακας όπου τέθηκαν αιτήματα γύρω από την ταξική εκμετάλλευση και την εθνική καταπίεση. Το 1922, το Κομμουνιστικό Κόμμα απαίτησε η Πρωτομαγιά να γίνει πληρωμένη δημόσια αργία. Το αίτημα αυτό υιοθετήθηκε από την Industrial and Commercial Workers Union of Africa (ICU – Εμπορική και Βιομηχανική Ένωση Εργατών Αφρικής), η οποία είχε επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από τις συνδικαλιστικές ιδέες. Η ICU συμπεριέλαβε στο καταστατικό της το 1925 τη γενική απεργία ως όπλο και την «κατάργηση της καπιταλιστικής τάξης». Το κράτος ήταν απρόθυμο να νομιμοποιήσει την Πρωτομαγιά, παρά το ότι το 1928 οι Αφρικανοί εργαζόμενοι διαδήλωσαν κατά χιλιάδες, εμπνευσμένοι από το Κομμουνιστικό Κόμμα.

Στη δεκαετία του 1930, μερικά συντηρητικά συνδικάτα, με βάση λευκούς και Ινδούς πραγματοποίησαν Πρωτομαγιάτικες εκδηλώσεις αλλά αγνοήθηκαν από την πλειοψηφία των καταπιεσμένων Αφρικανών. Ωστόσο, το Κομμουνιστικό Κόμμα και άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις πραγματοποίησαν πολυάριθμα πολυφυλετικά συλλαλητήρια, με συχνή υποστήριξη από τη Σοβιετική Ένωση (η καταστολή στη Σοβιετική Ένωση δεν ήταν γνωστή έως εκείνη τη στιγμή). Το 1937 έγινε ένας μαζικός Πρωτομαγιάτικος εορτασμός από τη South African Trades and Labour Council (η αντίστοιχη ΓΣΕΕ) και τη Cape Federation of Labour Unions (Ομοσπονδία Εργατικών Συνδικάτων Cape Town) όπου υποστηρίχθηκε ο αγώνας ενάντια στο φασισμό, ενάντια στην ιταλική εισβολή στην Αιθιοπία, καθώς και η Ισπανική Επανάσταση υπό την ηγεσία των αναρχικών. Στη δεκαετία του 1940, το Κομμουνιστικό Κόμμα καθοδήγησε μεγάλα συνδικάτα, και οργάνωσε Πρωτομαγιάτικες εκδηλώσεις μεγάλης κλίμακας.

Το ANC ήταν τότε πολύ μικρότερο από το Κομμουνιστικό Κόμμα.

Η Πρωτομαγιά στην εποχή του απαρτχάιντ

Η Πρωτομαγιά συνδέθηκε στενά με τον αγώνα κατά του απαρτχάιντ. Η εθνικιστική κυβέρνηση απαγόρευσε το Κομμουνιστικό Κόμμα τον Ιούλιο του 1950 και τον ίδιο χρόνο είχαμε την τελευταία μαζική Πρωτομαγιά. Τότε έγινε μια γενική απεργία του ANC και του Κομμουνιστικού Κόμματος, αλλά στο Cape Town οι εργαζόμενοι δέχτηκαν επίθεση από την αστυνομία και στο Johannesburg η αστυνομία σκότωσε 18 διαδηλωτές.

Το S.A. Congress of Trade Unions (Sactu – Κογκρέσο Νοτιοαφρικανικών Συνδικάτων) ιδρύθηκε το 1955 και αποφάσισε να συνεχίσει να διοργανώνει εκδηλώσεις την Πρωτομαγιά. Το Sactu ωστόσο κατέρρευσε υπό την πίεση της κρατικής καταστολής το 1964. Τα νέα συνδικάτα της δεκαετίας του 1970 επανέφεραν την Πρωτομαγιά. Το 1985, μερικά συνδικάτα κέρδισαν το ρεπό.

Η Πρωτομαγιά ως αργία μετ' αποδοχών αποτέλεσε μέρος των πάγιων αιτημάτων του COSATU (Congress of South African Trade Unions – Κογκρέσο Συνδικάτων της Νότιας Αφρικής Εμπορίου). Η Πρωτομαγιά του 1986 σημάδεψε την 100ή επέτειο των απεργιών του Σικάγου και τα συνδικάτα έθεσαν άμεσο στόχο την κήρυξη της Πρωτομαγιάς ως αργίας. Ήταν ένα αίτημα που υποστηρίχθηκε ευρέως και το κράτος αναγκάστηκε τελικά να κηρύξει την Πρωτομαγιά αργία το 1990.

Η Πρωτομαγιά σήμερα

Τα γεγονότα της τραγωδίας του Haymarket υπήρξαν καθοριστικές στιγμές για τους εργαζόμενους σε όλο τον κόσμο, σύμβολο των αμέτρητων μαχών ενάντια στον καπιταλισμό, το κράτος και την καταπίεση. Καμιά νίκη δεν είναι δυνατή χωρίς τους αγώνες των πριν από μας. Οι ελευθερίες που κερδίζονται τελευταία έχουν τις ρίζες τους στις θυσίες των ανιδιοτελών μαρτύρων, όπως των αναρχικών της IWPA.

Η Πρωτομαγιά είναι το σύμβολο της εργατικής ταξικής αλληλεγγύης και της ενότητας, της μνήμης και της θύμησης. Είναι επίσης ένας εορτασμός της αταλάντευτης δύναμης της ενωμένης εργατικής τάξης, καθώς και της κουλτούρας της αντίστασης στη μακραίωνη ιστορία της ύπαρξής της. Η Πρωτομαγιά πρέπει να χρησιμεύσει και πάλι ως σημείο συσπείρωσης για τη νέα αντι-καπιταλιστική, συμμετοχική, δημοκρατική αριστερή αντίσταση. Στη χώρα μας, το δωρο δεν είναι ακόμα πραγματικότητα για τους περισσότερους. Πρέπει να υπερασπιστούμε και να επεκτείνουμε την κληρονομιά της υπόθεσης του Haymarket.

* Ο Sian Byrne είναι ερευνητής FOSATU στο Πανεπιστήμιο Witwatersrand, ο Warren McGregor είναι κοινωνικός αγωνιστής και μεταπτυχιακός φοιτητής στο Πανεπιστήμιο Witwatersrand και ο Lucien van der Walt είναι λέκτορας Κοινωνιολογίας και Εργατική Ιστορίας επίσης στο Πανεπιστήμιο Witwatersrand.

** Το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε αρχικά στο South African Labour Bulletin (SALB) τεύχος 35/1, Μάρτης-Απρίλης 2011. Δημοσιεύτηκε στο <http://www.anarkismo.net> Ελληνική μετάφραση «Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης», 30 Απρίλη 2011.